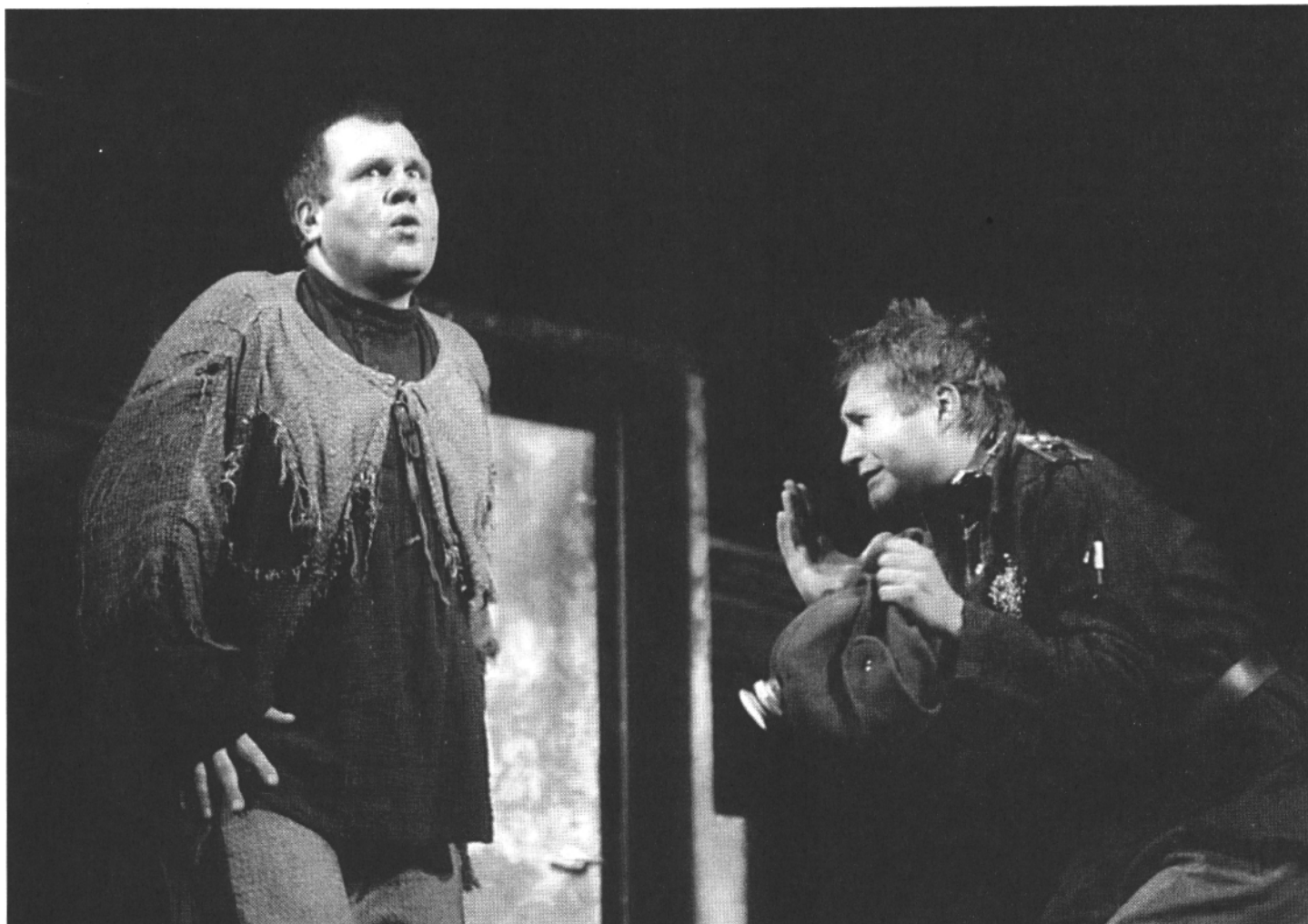

BESZÁMOLÓ JELENTÉS MISKOLCRÓL

MIHEZ KÉPEST?

Gaszó György és Avass Attila a nyíregyházi Krétakörben (Csutkai Csaba felvétele)

A június második felét betöltő Magyar Színházak Fesztiválja magyar volt, színházi, de nem fesztivál. Inkább szemle. Nem több és nem kevesebb - egy valamire való szemle. Ha nem is a javából. A miskolci fél hónap alatt sok-sok közepes vagy érdektelen és kevéskeves kiugró előadást lehetett látni. Pont, mint egy átlagos színiévadban.

A rendezvénysorozat nem nőtt, dagadt, szélesedett fesztivállá olyan értelemben, ahogy, mondjuk, Avignonban az egész város kivetkőzik magából, és beöltözik színes, lármas, szemetes színtérnek egy derűs happeninghez. Miskolc nyugis hely - este nyolckor villogó sárgára állítják a közlekedési lámpákat. Itt a fesztivál - a szervezők minden igyekezete ellenére - nem vált össznépi ünneppé. Belül maradt a „színháznegyed” határain. A Széchenyi utcán járó villamos sínjei mintha elvágták volna. A színházépület előtt menetrendszerűen felbukkantak ugyan a Maskarás együttes jópofa gólyalásbai, olykor kellemesen múltatták az időt kóbor zenészek, táncosok. Akadtak is érdeklődő iárokélok min-

dig, de az esemény hatósugara nemigen terjedt tovább. Ezt panaszolta az utolsó előtti nap közönségtalálkozóján egy helyi néző, aki csak a második héten vette észre, hogy Miskolcon színházi fesztivál zajlik.

Nem volt a rendezvény különösképpen szakmai találkozó sem - olyan értelemben, ahogy például az 1997-es szegedi Országos Színházi Találkozó az volt -, mert a résztvevő társulatok zömmel elkerülték egymást. A házi-gazdák minden színház számára két főnek biztosítottak férőhelyet a teljes időtartamra. A teátrumok vagy nem tudtak erről a lehetőségről, vagy nem éltek vele. Mindenesetre egyetlen vendég sem akadt, aki végigülte volna Miskolcon a fesztivált. (Engem is beleértve, aki két nap szabadságot kivettem közben.)

A színházak tehát jöttek, felléptek, mentek. A turnézásban nagy rutinnal rendelkező Operettszínház délután négykor futott be, s hétkor már nyoma is A víg özvegyet. Mások egy nappal korábban érkeztek, viszont este nem előadást néztek. hanem próbáltak. A há-

látták volna a kollégákat. A gyakorlatban azonban nehézséget támasztott, ha egy-egy társulat további éjszakákat kívánt a városban tölteni. (Mellékszál: magam szégyelltem magam az elszállásolási hierarchia miatt. A lista élére - vagyis a jobb szállodákba - az egy-két protokollvendég és az ugyancsak kis lét-számú sajtókontingens került. A derékhatat a színészek képezték. A végére maradtak a műszakiak, akik aztán inkább szundítottak a színházi fotelekben, mint hogy „hazamenjenek” az ócska kollégiumi ágyra.)

Persze többnapos elidőzés esetén sem biztos, hogy a nézőtérben ültek volna esténként a résztvevők. Elvégre hívogatott a legfőbb szakmai találkahely, a színházkomplexum udvarára telepített fesztiváli feszt ivó. (Hangulatos hely volt: sátor, fapadok, tangóharmonikás, sör. Elöl a *Tosca* díszletkapuja, hátul Déryné vaskos szobra, kitűzve rá a közreműködői fesztiválbelépő.) Akadt, aki odáig sem ment el találkozni. A József Attila színházi vacsorára szereplői például baráti vacsorára siettek előadás után - nem pedig

a sörsátor alá, A *Lourcine utcai gyilkossággal* ugyanakkor fellépett kolozsvári kollégák mellé. Néhány késő este úgy telt, hogy egy-egy társulat tagjai szűk társulati körben folytatták az ismerkedést önmagukkal.

Szemle volt tehát Miskolcon, amely - méltányolható elképzelés alapján - nem csak az idei évad s nem csak a határon belüli színházak produkcióiból kínált válogatást. A program ismeretében megkockáztatható, hogy a házigazdák nem is annyira nagyot akartak markolni, mint inkább bármit. A hat-tagú szakmai ajánló bizottság - előnézőknek csak óvatosan nevezném őket, hiszen a hírek szerint hírek szerint javasoltak - többszörös túlkínálattal jelölt produkciót minden egyes helyszínre. (Helyszín pedig minimum négy van; a nagyszínház, a Kamara, a Csarnok és a Játékszín, minthogy a Miskolci Nemzeti valóban sokszínterű, fesztiválra teremt színházipari egység.) A bőségesen merítő szervezők nyilván tudták, hogy a kiszemelt előadásoknak úgyszint csak töredéke tűzhető majd műsorra, mert vagy nem fér be, vagy nem szervezhető meg, vagy akármí. Ezernyi oka lehet a részt nem vételnek.

Az ajánlati lista kényszerű túlburjánkoztatása sejteti, hogy a minőségi szempontok kissé háttérbe szorultak. Az értelmi szerzők a sokféleséget tüzték ki célul. Klasszikus, alternatív, opera, stúdió, kamara, mese, tánc, musical, operett, kortárs, báb - hírelte a fesztivál, kissé összekuszálva műfajt, műnemet és műhelyt. Ömlesztett volt a szemle, mint a sajt. Csak csemegézzem, csipegezzem, vegyen ízelítőt a néző - gondolhatták a kitalálók. Valós koncepció, esztétikai mérce és rendező-elv híján a miskolci válogatás természetesen nemigen mutatta fel a mai magyar színjátszás trendjeit, irányzatait - ha vannak ilyenek. (Es miért ne lennének?) A szemle a maga ad hoc, minősítetlen, összevegyítő és egybemosódó programjával jellemezte (tükrözöte mintegy) a mai magyar színházat. Hívebben, mint az idej Országos Színházi Találkozó, mely kifejezetten nívósan szelektált a termésből.

Ugyanakkor a rendezvény sok olyasmit kínált, amiben a helyi nézőknek máskor nincs részük, legalábbis a város határain belül. Hegyi Árpád Jutocsa igazgatása alatt a nagyszínházban zenés műveket és klasszikus prózai darabokat játszanak, tradicionálisan. Az ehhez szokott közönségre az újdonság erejével hathatott, mondjuk, a nyíregyházi különleges minőségű, egyedi stílusú maratoni versenyszáma, a Mohácsi-féle *Kréta Kör*. Vagy például az alternatívokat képviselő Atlantszék fellépése (A *vak meglátta, hogy kiugrott*) olyan, fiatal nézőket is vonzott, akik eddig nem látogatták a Miskolci Nemzeti Színházat. (H. Á. J. direktor szíves közlése.)

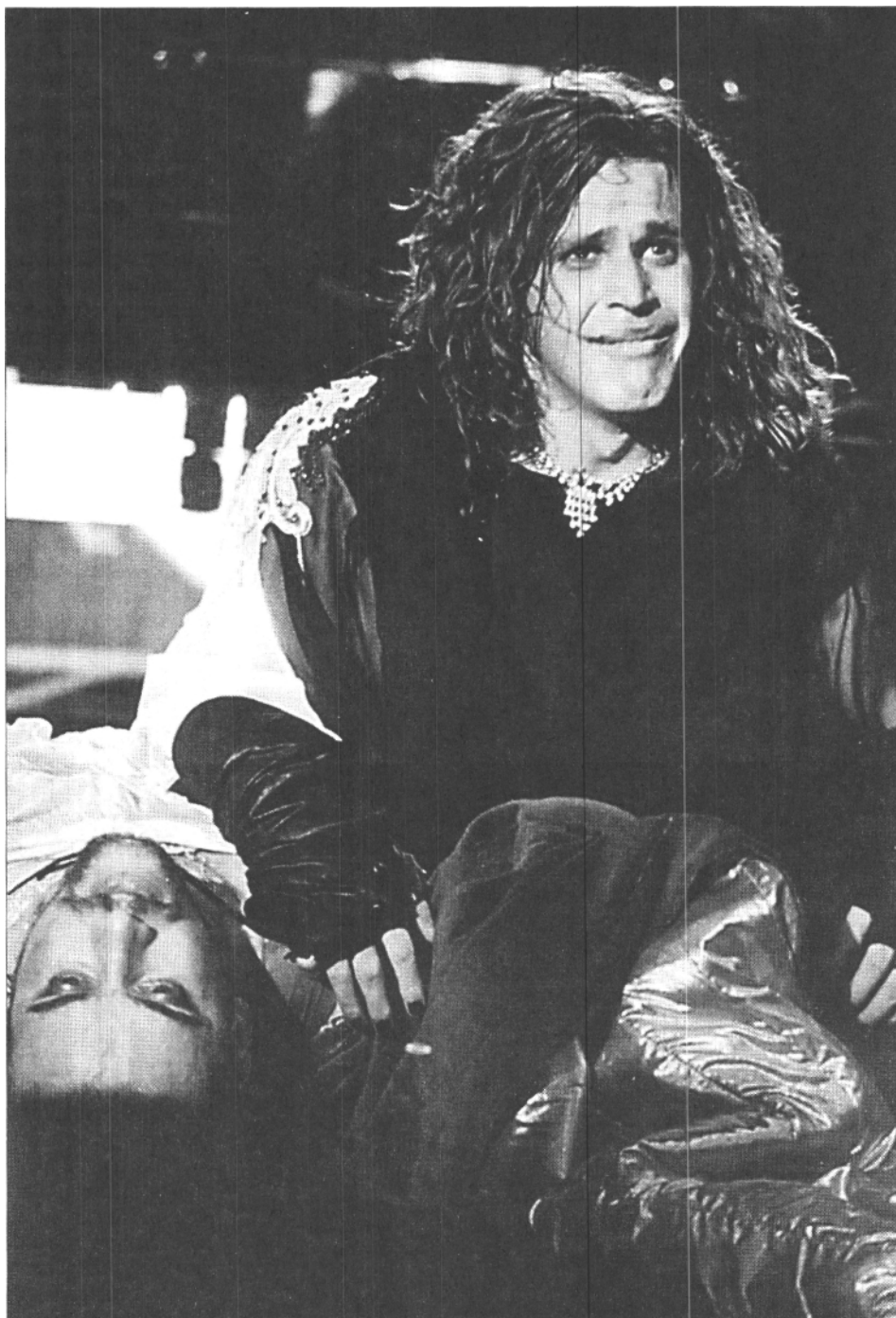
A meghívott produkciók erősen vitatható ütköztetése - miszerint az előadások általában egyidejűleg zajlottak - nem tette lehetővé, hogy külön-c szakmabeliek, mániákus egyetemisták vagy egyszerű színházörültek mindent végignézzenek, avagy mindent láthassanak, amit akarnak. De hát maga a program sem rájuk számított, hanem az átlagnézőre, aki úgyszint csak egyre voksol a két-három verzió közül. (Mondta egy miskolci színész az utolsó napokban, hogy ő mindent megnézett, ami szakmailag érdekes, és ez öt előadás volt a harmincötből.) A miskolciak-nak szólt a móka, kacagás, zene, tánc. Es a

hazai közönség hálás volt, lelkes, csöppet sem ingatag. Megbízhatóan és kiszámíthatóan viselkedett. Mindjárt a legelején is, amikor nem jött el a megnyitóra, melyen saját színháza mutatta be saját operaelőadását, a *Bánk bánt*. Szerény harmadház előtt kellett a minisztérium művészeti fősztályvezetőjének felolvasnia az egyéb elfoglaltsága miatt távol lévő államtitkár szavait, aki boldog álmétkodást kívánt a publikumnak. (A magam részéről álmétkodtam is, némi arcpírral, míg hallgattam, mit izen nekünk a bíróságra járó politikus-hivatalnok.)

A nézők tudták, mit akarnak. Megtöltötték a nagyszínház zsöllyéit A *víg özvegy* alkalmából. (Egyikük a közönségtalálkozón biztatta is Hegyit, hogy A *víg özvegy* következő szezonban esedékes miskolci bemutatójához hívja meg a most látott színészeket.) Teleülték a széksorokat boldogan vihogva a szegezi *Gyalog galoppon*, sodródtak az új színházi *Othello-előadás* viharos szenvedé-

lyeivel. (Másikuk megkérdezte a Jagót játszó Bubik Istvánt, hogy mivel igen beleéli magát a szerepbe, nem viseli-e meg, hogy egyetlen estén két embert is megöl.) A miskolciak delegálták kétharmad háznői, érzékeny és fogékony küldöttüket a nyíregyházi *Kréta Körre*, szerették a zalaegerszegi *Hegedűs a háztetőn*, csodálták A *csodálatos mandarint* a Szegezi Kortárs Balett előadásában, meg-éreztek a temesvári *Lorenzaccio* rendkívüli színészi erejét, de a legboldogabbak akkor voltak, mikor a fesztivál végén (újra) láthatták saját társulatuktól az *Elisabethet*, s tombolva tapsoltak neki. A produkció nem méltatlan a sikerre, tisztességes munka, Szabó P. Szilveszter Halál-alakítása még kiemelkedő is. Ez a korrektnek mondható musical-előadás váltotta ki a fesztiválkéthét legnagyobb ovációját a publikumból.

Rövid kitérőt megér, hogy talán nem volt szerencsés ezt a közönségcentrikus és (hosszát tekintve) kissé túlméretezett fesztiv-

Fazakas Géza és Balázs Attila a temesvári *Lorenzaccio*ban (Darvainé Gyöngyi felvétele)

vált ráidőzíteni a labdarúgó Európa-bajnokságra. Pláne, hogy ez az EB még drámaiságban is vetekedett a színházi seregszemlével. Itt vallom be - az életszerűség jegyében -, hogy az egyik estén a már látott két produkció helyett magam is a még nem látott meccset választottam. (Nem bántam meg.)

Egyébiránt a közönség mindig kitermelt magából annyi kíváncsi egyedet, amennyi a stúdió-előadások nézőterét megtöltötte. (A beregszásziak többfíjas *Gyilkosság a székesegyházban*-produkcióján voltaképp túl sokat is. A Búza téri templombeli fellépést valószínűleg megfojtotta a zsúfoltság, a levegőtlen-

tatókat kerültek a tömegek. A háromszáz férőhelyes Kamarában szinte soha nem volt telt ház. (A viták elkerülése végett: telt háznak azt nevezem, amikor bemegek jegy nélkül, és nem válogathatok a helyek közül, hanem örülök, ha egyáltalán leülhetek valahová.) Pangott a nézőtér az újvidékiek figyelemre méltó Pirandellóján (*Hat szereplő szerzőt keres*), a kassaiak kevésbé meggyőző, alulkoros Orbánnét foglalkoztató *Macskajátékán* és a sepsiszentgyörgyiek rendezőileg izgalmas, színészileg kétségbeejtően szélsőséges Turgenyev-adaptációján (*Isten hozott, szellő!*). Ebben az *Egy hónap* falun-változatban láttam a két hét legszebb és legizgalmasabb női sze-

replőjét: Illyés Török Orsolyát Verocskaként. (Egy férfi is tetszett, de az a francia válogatottban játszott.)

Kevesen voltak a Merlin szeretetre méltó Hamvai-bemutatóján (*Márton partjelző fázik*), és a Radnóti Színház *Rokonokja* se ment zsúfolt ház előtt, pedig az csábíthatta volna a miskolciakat nagynevű színészekkel meg korábbi kedvencükkel, Szervét Tiborral. (Mellékszál: a *Rokonok* szünetében semmit nem tudtam kikagylózni abból, amit a nézők beszélgettek - szoktam kagylózni ugyanis. Ezúttal mindenki sutyorgott, hogy a többiek ne hallják a szavait. Arra következtek ebből, hogy a darab aktuális.) Jószerevel csak a Vidám Színpad vérprofi *Szomorú vasárnapján* volt dugig a nézőtér. (De tud, de tud Bodrogi Gyula!)

A legfeltűnőbb nézőhiány a gyerekelőadásokon mutatkozott, ami jelzi, hogy a szervezés talán nem állt helyzete magaslatán. Megmagyarázhatatlanul kevés csemete bámészkodott a Budapesti Bábszínház kellemes, klasszikus előadásán, *A varázsfuvolán* - ahol csak a torz, érthetetlen szövegű zenei betétek okoztak kínszenvedést - és a debreceni Vojtina Bábegyüttes szép, világos *Kendzsebáj menyegzőjén*. A jegyek és bérletek a pénztár információja szerint szinte minden előadásra elfogytak. Az üresen maradt helyekért ilyenkor a protokolljegyeseket szokás okolni, ők a kinevezett távolmaradók. De nekik legalább nem szólal meg a mobiljuk. Ellentétben azzal a rekordderrel, aki a sepsiszentgyörgyiek játéka közben őt (!) csongetés után vette csak fel a telefont a nézőtérén.

A fesztiválnak volt egy-két jól bevált ötlete. Mindenekelőtt a fellépések után azonnal tartott közönségtalálkozók, melyek üdítő természetességgel eresztették össze a nézőket az alkotókkal. Csaknem mindig akadt érdeklődő is, kérdés is, párbeszélő is. Ügyes volt, ahogy a szemle mindvégig dokumentálta és kommentálta önmagát. Napról napra bővítették fesztiválképekkel a színház előcsarnokában létrehozott fotókiállítást. S aki akarta, az interneten is figyelemmel kísérhette az eseményeket. A fesztivál honlapja folyamatosan naplót közölt, képekkel és kedves, kissé laikus hangvételű beszámolóval a programsorozatról. A Miskolci Nemzeti Színház stábjja gondos munkát végzett; jól szervezeten, gördülékenyen ment minden. Az előzékeny és segítőkész vendéglátók figyelme mindenre kiterjedt. Onnantól kezdve, hogy az összes érkezőt jó szóval és tájékoztató anyaggal fogadták, azon át, hogy a gyerekelőadásokon a nézőtéri büfébe székeket állítottak, odáig, hogy a leghidegebb estén felruházták a fagyoskodó nézőket a jelmeztárból. Ez a kaposvári *Balta a fülbe* alkalmával történt a Csarnokban, ahol a piros bundákba, barna katonakabátokba és kék malaclopókba burkolózó nézőtér érdekesebb, színesebb és változatosabb képet mutatott, mint maga az előadás.

Végül is szögezzük le, hogy a millenniumi év alkalmából először (és vagy utoljára, vagy nem utoljára) megrendezett Magyar Színházak Fesztiválja sikeresnek mondható, amennyiben más módon meg nem szereshető élményhez juttatta a miskolciakat. Tizenhat nap, közben minimum nyolc évszakai időjárásváltás, hat ország harminc színházának harmincöt előadása, kábé tizenkétezer néző. A szemle a fellépő társulatokat tapaszt-

Szabó P. *Szilveszter (Halál)* az *Elisabeth* miskolci előadásában (Éder Vera felvétele)

Török Illyés Orsolya (Verocska), **B. Angi Gabriella** (Natalja) és Pálffy Tibor (Betjajev) az *Isten hozott, szellő!* sepsiszentgyörgyi előadásában (Barabás Zsolt felvétele)

talattal és a Taps című, nehezeknek kiválóan alkalmas szoborral gazdagította. A Gothár Péter rendezte *Kés a tyúokban* Miskolc város kétszázézer forintos díját is elnyerte - egy-egy helyi képző-, írás-, és zeneművész ítélete alapján. (Nem akadt senki a Katona József Színházban, aki el tudott volna jönni a jutalomért a záróünnepségre.)

Fennakadni legfeljebb azon lehet, hogy vajon a siker arányos-e a ráfordítással. Hatvankétfélmillió forintba került a rendezvény, ebből tizenkettőt a város adott (nem pénzben,

hanem infrastruktúrában, szolgáltatások formájában), ötvenmilliót pedig - példátlan nagyvonalúsággal - a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma tett le. Hogy megérte ekkora összeget áldozni a fesztiválra, az talán kérdéses. De itt lép be a „mihez képest?” Mert ha arra gondolok, hogy a minisztérium ennyiért, mondjuk, millenniumi zászlókat is adományozhatott volna a színházak-nak, akkor jobban jártunk így. Ahhoz képest viszont, hogy a summa kiteszi egy kisebb fő-városi színház éves költségvetésének felét,

esetleg lehetett volna más helyet találni a pénznek. Am ha kisebb színházként a Játékszín jut eszembe, ahol megkopott bulvárdarabokat újítgatnak fel csekély befektetéssel és szerény iparosmunkával, s ebbe mennyi millió forint ölődik bele, akkor mégsem volt kár Miskolc fesztiválját dotálni. Es folytat-hatnánk a hasonlítgatást. Szegényke országban így nyilvánul meg a relativitás elmélete színházi vonalon

STUBER ANDREA

GYŐRI VITAFÓRUM

NÉGY TÉMA TÁNCRA

Boncolhatnánk - közhelyekbe gabalyodva - kinek miért vagy mire volt jó a H. Magyar Táncfesztivál, maradjunk meg annál: miért vagy mire volt jó a fesztivál a meghívott külföldi és magyar újságíróknak... Korántsem azért, mintha egy ilyen rendezvény óérettük lenne, nekik szólna, jelenlétük és véleményük lényegesebb volna bárki másénál. Egy-szerűen csak azért, mert a hazai táncfesztiválok történetében először jött létre szervezett, menetrenddel szabályozott vitafórum külön

e célból meghívott szakértőkkel. A fesztivál nyolc napon át tartott, legtöbbször napi két előadással, amelyből az egyik hét órákor kezdődött, a másik fél tízkor két eltérő helyszínen, lett légyen az a Győri Nemzeti Színház, a Bartók Béla Művelődési Központ vagy a Rábára épített Víziszínpad. Ezen belül a korábban kezdődő est néha két külön társulat előadását is magában foglalta, így tizenöt társulat tizenhét darabján elmélkedhetett az, aki mindet végignézte. Sok ez vagy kevés - ha

számba vesszük, ki hiányzott a szemléről (például Frenák, Szigligeti Táncársulat, Off, Még 1), - ki fért volna bele még. Ha viszont azt nézzük - mi most nézzük ezt -, mi mindenről lehetett, kellett vitatkozni egy ilyen sűrű menet során, akkor bizony nem kevés. A kétnaponta összeülő fórum állandó résztvevői: Philippe Verriéle (Párizs), Mary Brennan (Glasgow), Jenny J. Veldhuis (Amszterdam), Meinhard Rüdener (Bécs), Gail Moore (Birmingham/USA), Hézsó István (Amszter-